

Jak se díváte na jiné metody počátečního čtení (globální, ...)? Mají tyto metody něco společného?

a) Představení čtecích metod po stránce techniky zpracování

- **globální:** nahlas čteme celé slovo najednou (učení vhladem)
- **slabikotvorná:** slova se čtou skládáním slabik
- **genetická:** nejdříve se slovo čte po písmenkách a potom se znovu vysloví najednou
- **Sfumato:** písmena se zrakem periferně načítají a hlasitě se návazně vyslovují (plynule celé slovo)

b) Nabízí se otázka – jak vlastně čte vyspělý čtenář?

Vyspělý čtenář v předstihu očima načítá jedno, dvě i více slov podle vlastního čtecího tempa. Tato dovednost dává vyspělému čtenáři dostatek času nejen pro rychlost čtení, ale zejména pro čtení s porozuměním (např. sledování kontextu, identifikování klíčových informací v textu, správná intonace hlasu při hlasitém čtení).

Splyvavé čtení tuto techniku naučí čtenáře používat HNED OD ZAČÁTKU. Pro začínajícího čtenáře, podobně jako pro vyspělého, je tato dovednost – očima v předstihu načítat písmena před jejich vyslovením – nezbytná proto, aby získal čas pro zpracování informací z textu. Pro začínajícího čtenáře je však touto informací správná identifikace (analýza) písmene a správné navázání písmen pro vyslovení slova.

Při technice Splyvavého čtení je výuka tohoto zásadního čtenářského návyku postavena na základě pomalé realizace – dává dostatek času na zpracování a respektování individuálního čtecího tempa každého jednotlivce.

Ostatní metody tuto dovednost opomíjí – nevěnují jí dostatečnou pozornost v první etapě čtenářského návyku. Nerespektují individuální čtecí tempo a soustředí se často na rychlost čtení, která je však kontraproduktivní právě při upevňování dovednosti předčítání očima. U čtenářů, kteří se učí číst jinými metodami, se pak tato dovednost vyvíjí časem, pokud se tito čtenáři čtení věnují a uplatňují vlastní zkušenost.

c) Technika čtení z hlediska neurofyziologického

Abychom odborně posoudili jednotlivé metody čtení, musíme je posuzovat z hlediska neurofyziologického, tedy jak se chová v procesu učení ZRAK, DECH, HLAS, SLUCH.

Z hlediska zraku: Cílem je dokonalá zraková analýza grafémů

Zde je nejdůležitější práce s očními pohyby:

Fixační a sakadické pohyby vznikají najednou a takto s nimi pracuje i technika Splývavého čtení. Oko snímá písmena za sebou v přesné posloupnosti, ale zásadně v předstihu před hlasovou expozicí. Jde o časový předstih při zpracování písmene, což se při vytváření čtenářského návyku neobjevuje u žádné jiné ze čtecích metod.

Výsledek: *Nedochází k dvojitému čtení, žák si nepředčítá, nevynechává ani nepřidává písmena, nezaměňuje za jiné (a-e, d-b), nemá problémy se čtením konsonant vedle sebe (strk, plk, prkn, zvl apod.).*

Z hlediska dechu: **Cílem je dostatečná kapacita vzduchu pro plynulé čtení**

Na dechu se nese zvuk. Dostatečná kapacita vzduchu, práce s dechem je podmínkou pro vázané čtení, což zohlední i astmatiky a koktavé děti. V tomto bodě je Splývavé čtení zcela revoluční: každá hláska (písmeno) se tvoří přes dlouhou expozici a ke zkracování dochází postupným přidáváním dalších písmen (hlásek). Ostatní čtecí metody při vytváření čtenářského návyku pracují pouze s krátkou verzí (kromě dlouhých samohlásek).

Výsledek: *Žák nezadrhává, čtení je vázané, plynulé.*

Z hlediska hlasu: **Cílem je správné tvoření hlásky, fonologické uvědomování**

Splývavé čtení sleduje správné umístění hlásky, tedy mluvní hladinu a čistotu provedení. Pro hlasité čtení využívá opory lisu břišního. Pracuje se s mluvidly, a tím se zlepšuje výslovnost dětí, zohledňují logopedické problémy. U ostatních metod se jednotlivé hlásky pouze deklamují s přídatnými zvuky, které mají téměř stejnou délku jako základní hláska, někdy i delší.

Výsledek: *Žák umí hlasitě číst, dokonale rozlišuje dlouhé a krátké samohlásky, nemá problémy s intonací ve větě, správně vyslovuje.*

Z hlediska sluchu: **Cílem je dokonalá sluchová analýza, fonematické uvědomování**

Sluchový aparát pracuje tak, že přenáší zvuk z jedné jeho části do dalších s možnou ztrátou intenzity počítku. Všechny metody, kromě Sfumata, pracují pouze s krátkou expozicí, což může mít za následek nedostatečnou sluchovou analýzu hlásky.

Metodika Sfumato pracuje v přípravném období s originálním metodickým postupem – žák se učí při práci na destičkách s písmeny snímat v přesné posloupnosti zvuk za zvukem tak, aby nedocházelo k záměnám či vynechávání písmen. Na základě fonematického uvědomování dojde k dokonalé sluchové analýze a syntéze písmen a hlásek ještě bez psacího procesu.

Výsledek: *Žák bezchybně přiřazuje fonémy ke grafémům, rozlišuje, co je na začátku, uprostřed i na konci slova, nevynechává, nezaměňuje písmena.*

Z hlediska zpracování informací z textu:

Cílem je plynulé, bezchybné čtení s porozuměním

Kvalita čtenářského výkonu byla, a bohužel dosud je, hodnocena podle rychlosti. Čím rychlejší čtení, tím kvalitnější.

Všechny čtecí metody (kromě Sfumata) při expozici hlásky pracují pouze s nejrychlejším provedením.

Při vytváření čtenářského návyku však mozek čtenáře musí zpracovávat podněty a koordinovat činnost všech systémů, které se na tomto procesu účastní (zrak, dech, hlas, sluch). Jestliže se na tento proces podíváme z neurofyziologického hlediska, je nejdůležitější právě koordinace při zpracování.

Pokud v první etapě vytváření čtenářského návyku nedáme čtenáři dostatek času pro dokonalé zpracování, může dojít k systémové chybě, která se odrazí na čtenářském výkonu v různé podobě.

Každý člověk má svůj vnitřní takt, potřebuje svoje vlastní pracovní tempo, aby výsledek jeho činnosti byl co nejlepší.

Sfumato vychází z tohoto poznání a ze skutečnosti, že každý dynamický stereotyp (chůze, řeč, hra na hudební nástroj, tanec...) vznikl z pomalého provedení a procházel čtyřmi vývojovými stádii: vytváření návyku, upevňování, fixace a zautomatizování.

Proto tvorba čtenářského návyku musí zákonitě vycházet z pomalé realizace a respektovat individuální čtecí tempo každého jednotlivce.

Výsledek: *Žák čte svým vlastním tempem, čte s porozuměním, což se odráží ve výrazném čtení s přednesem.*

Epilog: Z výše uvedeného vyplývá, že Sfumato se zřejmě jako jediná metoda snaží respektovat neurofyziologické procesy ve všech zúčastněných orgánech a jejich vzájemnou koordinaci jejich činností při vytváření čtenářského návyku. Výkon žáků v každé etapě učení je kvalitnější než u ostatních, dosud užívaných metod. Nevznikají dyslektické ani jinak špatně čtoucí děti, resp. při procesech čtení a psaní nedochází k manifestaci dyslektických poruch.

--

Vypracovala: **dr. Mária Navrátilová**, autorka metodiky Sfumato® (Splývavé čtení®)